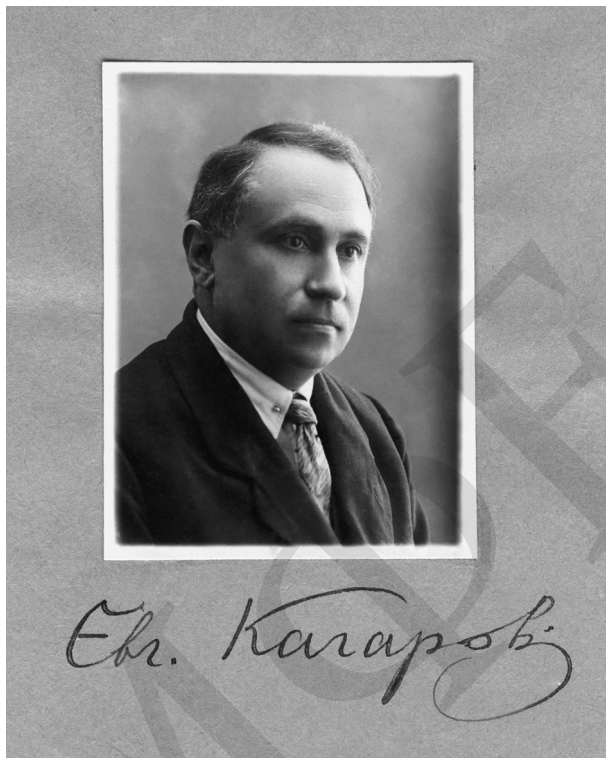

ЄВГЕН КАГАРОВ І УКРАЇНСЬКА ФОЛЬКЛОРИСТИКА 1920-Х РОКІВ

Тетяна ШЕВЧУК, Валентина НОВІЙЧУК

20-і роки ХХ ст. минули для української фольклористики під щасливою зіркою. Попри складну політичну ситуацію і постійний брак коштів для розгортання наукових досліджень, українським фольклором займалися такі видатні особистості як Андрій Лобода, Володимир Перетц, Філарет Колесса, Агатангел Кримський, Михайло Грушевський, Катерина Грушевська, Віктор Петров, Дмитро Зеленін, Євген Кагаров. Про останнього написано небагато: скупи рядочки в енциклопедіях та принагідні згадки в наукових публікаціях. Тим часом доля вченого тісно пов'язана з Україною, зокрема з Харковом, де він викладав в університеті протягом 1912–1925 років. Частина наукового доробку Є. Кагарова зберігається в Наукових архівних фондах рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (далі – Наукові архівні фонди ІМФЕ) Це й рецензії на тогочасні вітчизняні та іноземні видання, написані у 1925–1930 роках, це й наукові праці 1928–1929 років, а також машинопис автобіографії (датована 1931 роком), надісланої на прохання Етнографічної комісії при Всеукраїнській Академії Наук. Окремо зберігаються листи Є. Кагарова, адресовані Віктору Петрову. Ці листи – яскрава сторінка так званої епістолярної фольклористики, адже вони засвідчують тісне співробітництво вченого з редакцією “Етнографічного вісника”, в якому

Ф 1-1 (дод.), од. зб. 68, арк. 7

Євген Кагаров часто друкувався. Вже з бібліографічної роботи “Украинская и русская этнографическая литература за 1928–1929 гг.” бачимо, як щиро радів дослідник успіхам українських колег-фольклористів. Короткий огляд праці Катерини Грушевської “З примітивного господарства...” (“Первісне громадянство та його пережитки на Україні”, 1927) супроводжує примітка: “Прекрасная работа” (1, арк. 16). Коротку анотацію до роботи Костя Копержинського “Пе-

режиток симпатичної магії в косарській обрядовості на Україні” (Ювілейний збірник на пошану М. Грушевського, 1924) Є. Кагаров завершив зауваженням “Ценное исследование”, а огляд праці Костянтина Штепи “Про характер переслідування відьом в старій Україні” (“Первісне громадянство”, 1928) – “Серьезная и основательная работа” (2, арк. 18). До огляду дослідження К. Копержинського “До системи поняттів часу у слов’ян” (“Первісне громадянство”, 1928) долучено примітку методологічного змісту: “Очень ценное исследование на широкой сравнительной этнографической и культурно-исторической основе” (там само). Перу ж самого Євгена Кагарова належить чимало фундаментальних праць про структуру замовлянь, генезу землеробських і весільних обрядів, про міфологічний образ дерева, що росте корінням угору, а також про завдання та метод етнографії.

1926 року Євгена Кагарова було обрано дійсним членом Етнографічної комісії при ВУАН, членство в якій вчений вважав за честь, про що й писав в одному з листів: "...не желая нести впоследствии какую-либо моральную ответственность перед Э. К. (Етнографічною комісією — Т. Ш.), принадлежность к которой я вменяю себе в честь, сообщаю весь имеющийся материал Вам с просьбой поступить так, как Вы найдете наиболее целесообразным и справедливым" [4, арк. 10]. У листі йдеться про студента В. Шевченка, який відвідував курс лекцій Кагарова з порівняльної етнографії й порівняльного фольклору в Ленінградському університеті, вивчав звичаї мариупольських греків під час екскурсії в Україну — його як молодого вченого підтримував Є. Кагаров. З 1926 року Є. Кагаров активно співпрацює з "Етнографічним вісником", де охоче друкує статті й рецензії, зокрема "Нарис історії етнографії" (1926), "Казки африканських племен", "Про один український весільний звичай" (1928), "Про один російський весільний звичай, що зветься телеграфом або телефоном", "Нотатки з порівняльного фольклору" (1929), а також рецензії на книжки К. Штепи та А. Ковалівського (1927—1928). Друкувався Є. Кагаров і в інших українських виданнях: "Вестник Харьковского историко-филологического общества", "Червоний шлях", "Нова книга" (в останньому за 1925 рік № 4—6 було надруковано рецензію Є. Кагарова на книгу К. Грушевської "З примітивної культури". Перу Є. Кагарова належить програмна праця "Завдання та методи етнографії" ["Збірник історично-філологічного відділу", К., 1928, № 79], де він відзначив, що сучасна йому наука не була постійною у вживанні термінів "етнографія" й "етнологія", визначав етнографію як науку про "морфологію та динаміку культури людських громад", вважаючи фольклор особливим "сегментом етнографії". Євгену Кагарову належить і класифікація аграрних обрядів, а також магічних форм, яких він нараховував три: симпатичну (символічне зображення бажаного), парціальну (дії над частиною цілого), контагіозну (передача властивостей через контакт). Ввів термін "дифтартичні обряди" (від грецького — псувати), що так і не прижився в науковій практиці.

Є. Кагаров вивчав також німецькі колонії на території СРСР (звіт про це надіслав до Етно-

графічної комісії ВУАН), фіксував звичаї й повір'я німецьких і українських колоністів Поволжя. Про це сам вчений писав: "Здесь мне удалось отметить ряд переживаний родового строя в украинском свадебном ритуале" (5, арк. 3), звертав увагу також на взаємовплив української, німецької та російської народних традиційних культур досліджуваного регіону. Влітку 1930 року вчений побував у німецьких колоніях Ленінградської області, де вивчав весільні звичаї та надгробні вірші. Цікавили його також і прояви релігійного синкретизму.

Серед останніх праць Є. Кагарова, що зберігаються в Україні, є праця, написана для "Етнографічного вісника", — "Фридрих Энгельс и современная этнография", в якій ревізуються погляди Ф. Енгельса на історію первісного суспільства з точки зору найновіших етнографічних досліджень (Є. Кагаров, зокрема, посилається на праці К. Грушевської).

З рецензій Є. Кагарова чи не найцікавішою є рецензія на книжку П. Богатирьова "Actes magiques, rites et croyances en Russie Subcarpathique", що була видана в Парижі 1929 року і є наслідком етнографічної екскурсії до "Прикарпатської Русі" в 1923—1926 роках. Обидва автори порушують важливі методологічні проблеми. Так, П. Богатирьов вважав, що в сучасній йому етнографії неподільно панує метод історичного, або генетичного, вивчення народних обрядів та вірувань, і що цей метод передбачає шляхом порівняння варіантів відновити первісну форму якогось явища. Автор книжки висловив думку, що погляд на народні вірування і обряди як на пережитки старовини згубно вплинув на методику збирання польових матеріалів, і запропонував натомість статичний або синхронічний метод, що передбачав би вивчення вірувань у їхньому сучасному стані.

Є. Кагаров не погоджується зі свідомим відкиданням будь-якого історичного чи порівняльного елемента: "Цілком очевидно, що етнографія як соціологічна наука не може обійтися без історичного погляду: вона прагне зрозуміти і дослідити кожне явище не тільки в його своєрідності, а й у процесі його внутрішньої зміни, в його зародженні, розвитку і зникненні" [6, арк. 9].

У березні 1942 року Є. Кагаров був евакуйований з блокадного Ленінграда і через мі-

Жнива в німецькій колонії Оранієнбаум. Експедиція 1930 р. Фото Є. Кагарова. Ф. 1, од. зб. 892, арк. 3

сядь помер в Єсентуках. Нижче подаємо скорочену бібліографію праць Є. Кагарова, які є характерними для його "наукової фізіономії", як висловлювалися у 1920-і роки. При подачі бібліографічних джерел в круглих дужках зазначено номер, під яким дана праця знаходиться в списку робіт, поданих самим Є. Кагаровим:

- 1.(24) Роза в поезії античної Греції (Х., 1913), Из Вестника Харьковск. Ист.-Фил. Общества.
- 2.(45) Религия древних славян. — М., 1918.
- 3.(54) О значении некоторых русских и украинских народных обычаев // Изв. 2 отд. Акад. Наук. — 1918. — Т. 23. — Кн. 2).
- 4.(57) Криза в історії літератури (Черв. Шлях. — 1923. — 6 (7))
- 5.(70) Весна в народных обычаях и поверьях // Знание. — 1924. — 14.
- 6.(71) Умирающий и воскресающий бог // Знание. — 1924. — 17.
- 7.(145) Монгольские "обо" и их этнографические параллели // Сборник Музея Антропологии и Этнографии Академии наук СССР. — 1926. — Т. 6.

8.(161) К вопросу о классификации народных обычаев // Доклады Академии наук СССР. — № 11. — 1928.

9.(162) Состав и происхождение свадебной обрядности // Сборник музея Антропологии и Этнографии Академии наук СССР. — 1929. — 8.

10.(181) Что такое фольклор? // Художественный фольклор. — 1929. — 4-5.

11.(182) Відділ еволюції та типології культури при Музеї Антропології та Етнографії Академії наук у Ленінграді // Первісне громадянство. — 1927. — № 1-3.

12.(187) Мифологический образ дерева, растущего корнями вверх // Доклады Академии наук СССР. — В., 1928. — № 15.

13.(194) Нотатки з порівняльного фольклору (рукопис для "Етнографічного вісника", № 9).

¹ Кагаров Е. Украинская и русская этнографическая литература за 1928-1929 гг. // Наукові архівні фонди ІМФЕ. — Ф. 1-4, о. зб. 235.

² Там само.

³ Гацук В. Наследие А. А. Потебни и вопросы историко-поэтического изучения фольклора. // Фольклор. Проблемы историзма. — М., 1988.

⁴ Кагаров Є. Листи до Петрова В. П. та Етнографічної комісії 1926–1930 рр. // Наукові архівні фонди ІМФЕ. – Ф. 1–1, од. зб. 5.

⁵ Отчет о командировке проф. Е. Г. Кагарова в АССРНП летом 1929 г. // Наукові архівні фонди ІМФЕ. – Ф. 1–4, од. зб. 231.

⁶ Кагаров Є. Рецензія на книгу П. Богатирьова “Acetes magiques, rites et croyances en Russie Subcarpathique”. – Paris, 1929; Там само. – Од. зб. 224.

* * *

В Наукових архівних фондах Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (далі – Наукові архівні фонди) зберігається частина архіву Євгена Кагарова – професора Ленінградського університету. В певні періоди свого життя Є. Кагаров був тісно пов'язаний з Україною (див. його автобіографію). 1925 року Є. Кагаров переїздить до Ленінграда. Проте його наукові зв'язки з Україною не перериваються. Понад 46 наукових статей і рецензій російською, українською, німецькою, французькою мовами, що були надіслані до Етнографічної комісії ВУАН, представлені в рукописах і авторських машинописах. Частина наукового доробку Є. Кагарова була надрукована в “Етнографічному віснику” протягом 1925–1930 років.

На прохання Етнографічної комісії та в зв'язку з 25 річчям науково-педагогічної діяльності Є. Кагаров у січні-лютому 1931 року надсилає кілька варіантів своєї автобіографії російською та німецькою мовами. Автобіографія Є. Кагарова (ф. 1–1, од. зб. 233) складає 23 аркуші машинописного тексту російською мовою на жовтому папері розм. 29 × 20 см. До автобіографії додається супровідний лист, написаний чорним чорнилом. У листі зазначено, що це “подробная автобиография и полный перечень научных работ”. Власне автобіографія займає неповних два аркуша – арк. 1–2, список наукових праць – арк. 2–23. В кінці автобіографії на арк. 23 синім чорнилом рукою Є. Кагарова зроблена приписка “Всего 230 статей и книг и 182 рецензии = 412 №”. У фонді 1–1(дод), од. зб. 68 зберігаються короткі автобіографії Є. Кагарова (з фотографією) російською та німецькою мовами в рукописі та авторському машинописі на аркушах різного розміру. До

коротких автобіографій додається список “Труды Е. Кагарова, имеющие отношения к украинской этнографии или касающиеся общих вопросов этнографии, но напечатанные на украинском языке” (ф. 1–1 дод., од. зб. 68, арк. 3). Під № 231, 232 (ф. 1–4), представлені Є. Кагаровим до Етнографічної комісії звіти про експедиції влітку 1929 та 1930 років до Автономної Радянської Соціалістичної республіки німців Поволжя в авторському машинописі на великих аркушах жовтого паперу, розміром 35 × 21 см. Дата й авторський підпис зроблено чорним чорнилом.

У Наукових архівних фондах ІМФЕ зберігається також 5 листів Є. Кагарова (ф. 1–1, од. зб. 5, 10 арк., рукопис), написаних у 1925–1930 роках і адресованих безпосередньо В. Петрову – секретареві Етнографічної комісії. У квадратних дужках подається дата, встановлена за поштовим штемпелем, або ж як припущення, визначене змістом, та один лист без дати до Етнографічної Комісії. Листи стосуються різних питань наукового життя: видання праць Є. Кагарова в Україні, перекладу його праць українською мовою, внутрішнім взаєминам науковців України й Ленінграда, фінансовим аспектам наукової та експедиційної роботи Є. Кагарова. Листи до В. Петрова, написані на аркушах поживклого паперу розміром 21 × 13 см., два листи – на поштових листівках. Один з листів (ф. 1–1, од. зб. 5, арк. 8–10), адресований Етнографічній комісії, написаний на аркушах розміром 20 × 16,5 см з особистим друкованим штемпелем вгорі ліворуч: “Евгений Георгиевич Кагаров. Профессор Ленингр. Университета”.

Увазі читачів пропонується частина матеріалів з архіву Є. Кагарова, що найбільш повно репрезентують його взаємини і зв'язки з українською наукою та українськими вченими. Це – “подробная” автобіографія; список праць, що стосуються української етнографії (визначений самим вченим); звіт про експедицію 1929 року до німецьких колоній Автономної Радянської соціалістичної республіки німців Поволжя; листи Є. Кагарова до В. Петрова та Етнографічної комісії.

Матеріали з архіву Є. Кагарова подаються зі збереженням орфографії й пунктуації автора.

Отчет

о командировке проф. Е. Г. Кагарова в АССРНП летом 1929 г.

Как известно, немецкие, украинские и эстонские колонии АССРНП с этнографической точки зрения до сих пор почти совершенно не обследованы, если не считать диалектологии, в какой-то области работает с блестящим успехом проф. Саратовского Университета Г. Дингес. — Правда, в самое последнее время им организуются экспедиции для собирания народных песен и записи мелодии, а диалектологические штудии его тесно соприкасаются — по принципу “Wörter und Sachen” — с вопросами материальной культуры. Но народная обрядность, верования и обычаи населения АССРНП даже еще не подверглись систематическому научному обследованию, и в этнографической литературе нет ни одной печатной работы, посвященной этим проблемам. — Немецкие колонии в данном отношении находятся в таком же положении, как и украинские.

Между тем, совершенно ясно, что, оторванные от основной массы своей национальности, очутившиеся в совершенно новой этнографической среде, немцы и украинцы АССРНП должны были сохранить в своем быту многочисленные черты старой культуры своей метрополии, в настоящее время исчезнувшие на Украине и в Германии. Дело в том, что основание немецких колоний в Поволжье относится к половине XVIII века. Поэтому, этнографическое обследование населения Немреспублики представляет с научной точки зрения высокий интерес. Оно дает возможность восполнить недостающие звенья культурно-исторического процесса, установить древнейшие, первичные формы того или иного явления и пролить смысл на генезис интересующего нас института. Недаром германские этнографы проявляют за последние годы напряженное внимание в работе по изучению немецкой советской республики. — Таким образом, первой моей задачей было выявление уцелевших до сих пор обрывков старины в сфере народных обычаев и поверий немецких и украин-

ских колонистов. Здесь мне удалось отметить ряд переживаний родового строя в украинском свадебном ритуале и установить неправильность взглядов некоторых этнографов в Германии, настаивающих на сравнительно позднем происхождении ряда немецких обычаев. Так, недавно Fr. Kluge и Reuschel доказывали, что обычай крашения пасхальных яиц и представление о “пасхальном зайце” (Osterhase) возникло в Германии на рубеже XVIII—XIX веков. Между тем, существование соответствующих элементов в быту немецких колоний Поволжья, основанных, главным образом в шестидесятых годах XVIII столетия, ясно свидетельствуют о том, что мнение Kluge и Reuschel’я неверно.

Другой моей задачей было изучение взаимного влияния украинской, немецкой и русской культур в тех районах, где этнографически отличные села соприкасаются, например, села: Узморье (укр.) и Брабандер (немецк.). К сожалению, мне удалось собрать в этом направлении лишь немногочисленные данные (любопытно, например, влияние украинской глазированной керамики на гончарное производство в Куккусе, объясняемое, впрочем, тем, что один из немцев-мастеров, согласно местным преданиям, побывал [на] Катеринославщине и научился там технике цветной глазури: белой, зеленой и желтой). Более подробное выяснение вопроса о культурных взаимодействиях придется отложить до будущего года.

Свои наблюдения над бытом и записи песен я производил в селах Бальцерского кантона (главным образом в селе Антон), в Куккусе (Зельманского кантона), а также в украинских селах Анисовке и Квасниковке.

Одновременно с этим я знакомился с состоянием этнографических музеев Саратова и Покровска. В первом выявлены культуры 6-ти национальностей: русские, украинцы, татары, и чуваша, мордва и немцы. Украинцы представлены слабо: главным образом одеждою и вышивками. Центральный музей АССРНП в Покровске дает довольно полную картину быта немцев Поволжья: имеются образцы домашней утвари, одежды, народных ремесел (гончарство, плетение, тканье и т.д.). Я вошел также в организационные сношения с местными краеведческими учреждениями, в частности с обществом изучения АССРНП,

Будинок в німецькій колонії Оранієнбаум. Експедиція 1930 р. Фото Є. Кагарова. Ф. 1, од. зб. 892, арк. 1

которое взяло на себя рассылку выработанных мною анкет по сельским школам республики.

Отмечу в области изучения украинских колоний Поволжья работы И. Дульзона по диалектологии, в которых он доказывает, что большинство говоров украинского языка в АССРНП относится к юго-восточной группе по терминологии Вс. Ганцова (т.е. к восточной подгруппе южно-украинской группы по терминологии Н. Дурново, Н. Соколова и Д. Ушакова), а также ненапечатанные еще работы учительницы З. П. Мельниковой (в селе Даниловке).

При исполнении возложенных на меня научных заданий существенную помощь оказали мне: Г. Г. Дингес, Замнаркома Просвещения АССРНП т. Беллендир, проф. Ю. А. Иванов и Иоганн Эрбес, каковым лицам и здесь выражаю свою благодарность.

В заключение считаю своим долгом принести глубокую благодарность Украинской Академии Наук, предоставившей мне, благодаря ходатайству этнографической комиссии, командировку в АССРНП и денежное пособие.

Д. чл. Этнографической комиссии при УАН
Проф. Е. Кагаров
1 сент. 1929 г.

Ленинград, 22.02.31.

Этнографической Комиссии ВУАН

Уважаемые товарищи!

Исполняя Ваше желание, посылаю Вам свою подробную автобиографию и полный перечень научных работ. Не откажите уведомить о получении.

Счет, по Вашему указанию, на 150 руб. послал неделю тому назад.

Как дела с № 9 и 10 "Етн. Вісн"?

Привет! С искренним уважением Ваш
Е. Кагаров.

Автобиография

Профессора Е. Г. Кагарова

Евгений Георгиевич Кагаров родился 29 сентября н. ст. 1882 года в г.Тифлисе в семье служащего. По окончании курса в Тифлиской 1-й гимназии с золотой медалью, поступил в 1901 г. на историко-филологический факультет Новороссийского Университета (в Одессе), каковой и окончил в 1906 г., получив золотую медаль за сочинение: "Религиозные воззрения и идеалы древней Греции в VI—IV стол. [до н. е.]" По окончании курса был оставлен при Университете по кафедре классической филологии для приготовления к профессорскому

званню. В 1908–1909 г. выдержал магистерский экзамен и прочел пробные лекции, после чего был командирован на 2,5 года за границу с научной целью. В Германии большую часть времени провел в Берлине, где слушал лекции и работал в семинариях Вилламовица-Меллендорфа (по античной литературе), Эд. Мейера (по древней истории), Эрмана (по египтологии) Губарта Шмидта (по археологии), а также занимался в Музее Народоведения, в Галле посещал лекции проф. Виссова, Роберте, Керне, в Лейпциге – Студнички, Бете, Бругмана и других. В Риме работал над вопросом истории и топографии Вечного Города, а в Греции в течении 8 месяцев изучал места археологических раскопок, посетив с этой целью и остров Крит, и занимался в Германском, Французском, Английском и Итальянском археологических Институтах. С 1904 г. принимал, в течении нескольких лет, участие в раскопках проф. Э. Р. фон-Штерна на о. Березани (возле Очакова). В 1911 г. утвержден в звании приват-доцента Новороссийского Университета, в 1912 г. приглашен на ту же должность в Харьковский Университет, в 1913 г. защитил в Московском Университете диссертацию на степень магистра греческой словесности, в 1919 г. – в Харьковском Университете диссертацию на степень доктора греческой словесности. В 1920 г. – ординарным профессором Харьковского Университета. В 1925 г. избран профессором Ленинградского Университета (по кафедре этнографии) и научным сотрудником 1 разряда Музея Антропологии и Этнографии Академии Наук СССР, заведующим с 1927 г. Отделом Эволюции и Типологии Культуры. В этих двух должностях состоит и поныне. В 1926 г. избран действит. Членом Этнографической комиссии при Всеукраинской Академии Наук.

В Университете и на б[ывших] Высших Женских Курсах читал следующие курсы: 1) история греческой литературы, 2) историческая поэтика, 3) история религий, 4) историческая грамматика греческого языка, 5) история античной науки, 6) религия древних славян, 7) история классической филологии, 8) эпиграфика и палеография, 9) греческое государственное право, 10) греческие авторы: Гомер, Геродот, Фукидид, Ксенофонт, Платон, Аристотель, Феокрит, Эврипид и друг., 11) история европейского романа XIX-го века,

12) история античной культуры, 13) история этнографии, 14) сравнительн. мифология, 15) сравнит. фольклор, 16) этнография древнего мира, 17) методика преподавания этнографии и истории культуры, 18) введение в этнографию.

В средних учебных заведениях Одессы и Харькова преподавал русскую литературу, всеобщую и русскую историю, латинский язык, педагогику с дидактикой и методикой, логику и психологию¹.

Труды Е. Кагарова, имеющие отношение к украинской этнографии или касающиеся общих вопросов этнографии, но напечатанные на украинском языке.

1. Що визначають деякі українські весільні обряди // Етн. Вісн. – 1926. – № 2.

2. Нарис історії етнографії // Етн. Вісн. – 1926. – № 3.

3. Казки африканських племен // Етн. Вісн. – 1928. – № 6.

4. Про один український весільний звичай // Етн. Вісн. – 1928. – № 6.

5. Завдання та методи етнографії // Етн. Вісн. – 1928. – № 7.

6. Російський весільний обряд, що зветься телеграфом або телефоном // Етн. Вісн. – 1929. – № 8)

7. Рос. і укр. етнографія 1918–1928 рр. // Там же.

8. Відділ Еволюції та Типології культури при МАЕ Акад. Наук СРСР // Перв. Громад. – 1927. – № 1–3.

9. Форми та елементи народної обрядовості // Перв. Громад. – 1928. – № 1.

10. Про походження деяких португальських та італ. народн. звичаїв // Перв. Громад. – 1929. – № 2.

¹ В оригіналі рукопису Є. Кагарова далі йде повна бібліографія, яка налічує 412 позицій: 230 статей і книг та 182 рецензії російською, українською, німецькою, французькою мовами. Вважаючи за недоцільне наводити весь перелік праць вченого, пропонуємо скорочений список, що стосується української етнографії, визначений Є. Кагаровим і доданий до його коротких автобіографій.

Листи Є. Кагарова до В. Петрова

Ленинград 2.08.[1926]

Глубокоуважаемый Виктор Платонович!
Сегодня получил 136 р. от Комиссии. Большое спасибо. Но я не вполне уверен, что мне удастся совершить поездку на Кавказ в этом году: дальность расстояния и приближающийся срок моего отпуска смущают меня. Не откажите сообщить, можно ли мне поехать с 1–2 слушателями или ассистентами куда-нибудь поближе, в пределах РСФСР для собирания этнограф[ических] материалов. Когда вопрос решится конкретно, я вышлю Вам телеграмму с просьбой прислать мне командировочное удостоверение Акад[емии] Наук.

Вчера открыткой спрашивал Вас, что значит сокращение Днепрельстан?

Еще раз искренне благодарю
Предан[ный] Вам Е. Кагаров.

Ленинград 26.10.26

Глубокоуважаемый Виктор Платонович!

Благодарю Вас за письмо и сборник со статьёй Копержинского.

Посылаю Вам рецензию на Ежегодник Вост[очно]-Европ[ейского] Института. Если она по содержанию не подходит для В[ашего] журнала, не откажите передать ее секции истории Европы или аналогичной комиссии.

Больше рецензий в данную минуту у меня нет. Вы спрашивали о ленинградских этнограф[ах]. Но молодежь нуждается в матер[иальной] поддержке (а Вы гонорары не платите), “старички” же заняты и переобременены текущей работой. К след[ующему] № (4) я, если желаете, подготовлю материал отчетного характера об этнографической работе в Ленинграде, об этнограф[ическом] отделении Гос. Университета, о секции: “Живая старина” и т. д. Теперь, ожидайте, уже не успею.

Пишу библиографический обзор немецких трудов по этнографии в школе. Богатый материал! Около 5 печ. л. Куда послать — еще не знаю.

Просьба: есть ли при Акад[емии] Наук педагогическая Секция? У меня много нового материала по Западно-европ[ейской] педаго-

гике, но не знаю, где напечатать. Буду весьма признателен за сообщение.

Преданный Вам Е. Кагаров.

Ленинград
12.11.1926

Глубокоуважаемый Виктор Платонович!

Посылаю Вам корректуру вместе с рукописью на другой же день после ее получения. Перевод сделан превосходно. Но в наборе встречаются кое-какие ошибки: напр., на стр. 22 не “ліверата”, а “левирата”, там же не “Лінгвістон”, а “Лівінгстон”.

Теперь относительно продолжения. Священный договором с одним из местных издательств, я не могу написать продолжения статьи по истории этнографии ранее января-февраля будущего года. Поэтому я бы очень просил выпустить эту новую часть в виде отдельной самостоятельной книжки, поставив на обложке: выпуск 1 или просто: 1. Продолжение же можно выпустить особо (П). По некоторым личным соображениям мне хотелось-бы не откладывать выхода в свет “Очерка истории этнографии” и не связывать его с окончанием работы, но получить оттиск сейчас же по разрешению цензуры (т. е. Гублита). Прилагаю образец обложки [1].

Что касается статьи о школьной этнографии в Германии, то я охотно предоставляю ее в Ваше распоряжение.

От Копержинского я получил его брошюрку: “Обжинки”. Благодарю. С искренним уважением .

Преданный Вам Е. Кагаров.

Ленинград, 24.03.30

Глубокоуважаемый Виктор Платонович!

Посылаю Вам первую половину своей статьи о марксистско-ленинском методе в этнографии, чтобы не задерживать хода работы по составлению вып. X “Е[тнографического] В[естника]” Вы можете, если пожелаете, сразу же дать рукопись в перевод. Следующая порция последует через 1 неделю. За укр[аинской] науч[ной] литературой следить здесь в Ленинграде довольно трудно: Университетская библиотека не все издания получает. Поэтому был бы Вам крайне признателен, если бы Вы вста-

Вулиця в німецькій колонії Оранієнбаум.
Експедиція 1930 р.
Фото Є. Кагарова. Ф. 1, од. зб. 892, арк. 2

вили, где можно, несколько заглавий укр[аїнських] трудов (напр., стр. 16, примеч. 52 и др.).

С искрен[ним] уважением Е. Кагаров

[22.04.1930]

Глубокоуважаемый Виктор Павлович!*

Прошу Вас распорядиться с моими рецензиями так, как Вы найдете лучшим, т.е. передайте пожалуйста, по усмотрению в “Первісне Громадянство” или в “Записки 1 Відділу”. Только помнится, о L. Maгin’е я не писал. Как называется его книга? Когда выйдет в свет “Е[тнографічний] В[існик]” 9? – Наша Академия проводит сейчас антипасхальную кампанию: устроили Антирелиг[иозную] Выставку. Как у Вас.

С искр[енним] уваж[ением] Е. Кагаров

Получили ли Вы отпечатки моих немецких рецензий? На “Е[тнографічний] В[існик]”

В Этнографическую Комиссию УАН

24 апреля ко мне явился профессор Ленингр[адского] Гос[ударственного] Университета Ив. Ив. Соколов с письменным заявлением, которое я при сем прилагаю, и в котором дается отрицательная характеристика студ. В. Шевченко. С своей стороны считаю долгом сообщить следующее. В. И. Шевченко явля-

ется студентом III к[урса] факультета Языка и Матер[иальной] Культуры (б. Историко-филологич. факультета), я же состою профессором Этнографического Отделения Геогр[афического] Факультета и знаю тов. Шевченко лишь как постоянного слушателя моих курсов по сравнит[ельной] мифологии и сравнительному фольклору. Представленная им небольшая работа по верованиям и обычаям мариупольских греков показалась мне заслуживающей внимания, как первый опыт научной обработки материала на быту греков УССР. Поэтому я позволил себе рекомендовать как статью, так и автора ее вниманию Этнографической Комиссии. О внутренних отношениях между студ[ентом] Шевченко и руководителем его проф. Соколовым, а также его приемах собирания материала на местах мне ничего не известно. Проректор У[ниверсите]та проф. Б. Л. Богаевский также отзывается о т. Шевченко, как неуравновешенном и крайне самолюбивом человеке. Ходатайствуя перед Э[тнографической] К[омиссией] о содействии В. И. Шевченко, я руководствовался исключительно желанием помочь молодому научному работнику встать на ноги, тем более, что видел в нем искреннее желание заниматься. Но не желая нести впоследствии какую-либо моральную ответственность перед Э[тнографической] К[омиссией], принадлежность к которой я вменяю себе в честь, сообщаю весь имеющийся материал Вам с просьбой поступить так, как Вы найдете наиболее целесообразным и справедливым.

Корректуру получил и в тот же день отправил обратно.

С тов. приветом Е. Кагаров.

The 1920s were very good times for the Ukrainian folkloristics despite the lack of funds and complicated political situation. Such prominent folklorists as V. Perets, F. Kolessa, K. Hrushchivska, D. Zelenin and Ye. V. Kaharov were actively working in the field of folklore studies. The contemporary folklorists don't know much about Yevhen Kaharov, who was teaching in Kharkiv University during 1925–1930. This article gives very detailed descriptions of Kaharov's scholarly achievements and scientific life, as well as description of his articles and research and social activities. It also includes the list of the materials kept in various archives in Ukraine, including the archive of the Rylsky Institute.

*Механічна помилка автора листівки. На конверті вказано: Виктору Платоновичу Петрову.